

Sjukvårds- politisk diskussion i thrillerform

Gösta Tibblin. **Landet Lagom. En sjukvårdsthiller.** 176 sidor. Uppsala: Förlaget BG-Kultur, 1996. Pris ca 255 kr. ISBN 91-630-4846-9.

Recensent: professor Karl-Erik Fichtelius, Härnösand.

Gösta Tibblin, i början av sin bana internmedicinare, nyss avgången från en professur i allmän medicin i Uppsala, har i denna bok samlat sina erfarenheter från livet i sjukvårdsmaktens korridorer. Det sker i en på många sätt välskrivnen och träffande fiktiv satir.

Maktstrider inom sjukvården

Boken domineras av de olika maktstrider och »krig» som pågår. Mellan kommuner och landsting, mellan representanter för sjukvård och socialvård, mellan läkare och sköterskor, mellan politiker, läkare och administratörer, mellan socialstyrelsen, socialdepartementet och landstingsförbundet, mellan rivaliserande kommuner, mellan olika sjukhus i storstäderna, osv i en lång rad.

De flesta som har arbetat inom vården på något sätt känner säkert igen sig här och där. Det är roligt att under läsningen försöka gissa vilka episoder författaren beskriver och vilka personer han porträtterar. Jag har själv arbetat som distriktsläkare i det mittlän som beskrivs, och jag har också varit landstingsledamot i tre år i detta län. Det är jag helt övertygad om. Men jag tror att de som arbetat i Norrbotten under den tid man planerat det stora sjukhuset i Sunderbyn, mitt emellan Boden och Luleå, känner sig ännu mer hemma i boken. Men läs den – du kommer också att känna dig hemma på många sätt.

Man får en känsla av att författaren vill beskriva »sanningen» om svensk sjukvård. Han hänvisar på ett ställe till Molières misantrop Alceste som ett ideal han förmodligen själv vill likna. Men vi får inte glömma att det hos Molière gick snett för sanningssägaren Alceste och bättre för vännen Philente som talade sanning »lagom» mycket och ljög eller förställde sig »lagom» mycket. För mig är ordet »lagom» inte

nedvärderande i detta sammanhang. Politiker som Alceste vill vi inte ha. Det vill nog inte heller författaren till »Landet Lagom». Vad finns annat än landet Lagom?

Hur vill Tibblin ha det?

Gösta Tibblin har uppenbarligen skrivit boken för att påverka framtidens sjukvårdspolitik i Sverige, som ett slags testamente. Men man får också en känsla av att han känt ett behov av att skriva av sig sin frustration inför sidor av dagens sjukvårdspolitik, som han till stora delar underkänner.

Men vad anser Tibblin om sjukvården? Det blir jag som läsare inte klar över. Vad är satir och vad är det inte? Om författaren haft som syfte att diskutera svensk sjukvårdspolitik borde han ha hållit sig till ämnet och inte blandat in ovidkommande mord och andra konstigheter. En seriös bok av en person med så stora erfarenheter från sjukvården som Tibblin tycker jag skulle varit intressant att få läsa. Men jag förstår också att inget förlag skulle våga satsa på en sådan bok – marknaden är för liten. Frågan är om det finns en marknad för den litterära form som Tibblin nu prövar. Jag tvivlar.

I slutet av boken låter författaren fyra nyvalda landstingspolitiker och två läkare berätta om hur de vill ha sjukvården organiserad. Det kan inte vara allt för fel att anta att deras åsikter åtminstone på vissa punkter motsvarar författarens egna drömmar om framtiden i Skoga och Enhammar – Uppsala, Enköping och Västerås eller vad det kan vara han syftar på i sin berättelse.

Recensentens tolkningar

Gösta Tibblin har genomgående större tilltro till kvinnor än till män. I hans politiska ledningsgrupp är tre av de fyra kvinnor.

Vården av sjuka skall sättas före de friska. Screeningundersökningar och medikamentell behandling av friska med högt blodtryck och avvikande blodfetter prioriteras bort.

Neddragning inom service-discipliner som röntgen och laboratorieverksamhet är nödvändig.

Färre administratörer behövs. De välutbildade inom vården klarar själva sin egen administration. De överflödiga

administratörerna skall omplaceras till de tjänster de kan klara av inom sjukvården. Betydligt färre politiker behövs, och de flesta skall vara oavlönade och arbeta på sin fritid.

Landstinget skall bara syssla med sjukvård. Vem som skall ta hand om kulturen talar författaren (liksom moderaterna) inte om.

Sjukhusen i Skoga och Enhammar skall slås ihop till en funktionell enhet. Jourerna skall delas, så att ena veckan skall Skoga-sjukhuset stå för jouten, den andra Enhammar. De äldre och erfarna läkarna skall bli vårdplaneringsöverläkare (vårdpöl) som sätter ihop det vårdteam som behövs för omhändertagande av varje patient. Vårdpölen skall också planera vården för de icke inlagda och dessutom ansvara för utvärderingen av den givna vården.

Internutbildningen skall skötas helt av de egna utan inblandning av utomstående, t ex marknadsförande läkemedelsbolag. En utbildningsplan skall upprättas för varje anställd.

Namnet »offentlig sektor» skall bytas ut mot »gemensam sektor».

Arbetslösheten uppfattas som ett mycket stort hälsoproblem, och de nya landstingsråden enas om en storstilad plan, vars realism jag har svårt att bedöma: 12-timmars arbetsvecka inom den gemensamma sektorn, sjukvård och skola. Till sjukvårdsprevention hör också att på ett bättre sätt ta hand om invandrare. Även här lanseras radikala åtgärder.

Politikerna måste mer fråga sig vad människorna önskar av sjukvården. Sex beslutande folkormöstningar om året bland 10 000 slumpvis utvalda länsbor skall klara ut detta. Hälften av frågorna skall ställas av politikerna, hälften av folket (namnen från minst 5 000 personer behövs för att en fråga skall tas upp).

Politiska samtal skall få föras i TV utan inblandning av publikfriande skjutjärnsjournalister.

Dialog via SBU

För mig är det självklart att folkets valda representanter skall ha det slutliga avgörandet i sjukvårdspolitiska frågor, men helt visst behövs en fördjupad och förtrolig dialog mellan politiker och den s k

professionen – hur det nu skall gå till. Politikerna vill inte komma i händerna på läkarna på ett sådant sätt att de tvingas ta inopportuna beslut. Och läkarna sitter där som revirbevakare både när det gäller den egna specialiteten och sjukhuset i Skoga eller Enhammar. Situationen kompliceras ytterligare av att läkarna, liksom alla andra, är politiska varelser.

Gösta Tibblin omtolkar Pandora-myten och menar att det var Pandora och inte Epimetheus som slöt locket på asken, så att människorna inte fick tillgång till hoppet som blev kvar där inne. Jag godkänner inte denna tolkning utan ansluter mig till den gängse: att Epimetheus lyckades stänga asken innan hoppet försvann för människorna. Ett av de hopp som blev kvar i Pandoras ask är SBU, som författaren över huvud taget inte nämner i sin bok. Jag vill hävda att SBU är det bästa som hänt svensk sjukvård under senare år. Det gäller att först få läkare att lyssna till SBU och sedan vidarebefordra budskapet till politikerna i den uppriktiga och ödmjuka dialog som är ett absolut måste i dagens sjukvårdspolitik. •

En grundkurs i sociobiologi

Staffan Ulfstrand. **Fågel, fisk & folk – från beteendekologins forskningsfält.** 148 sidor. Stockholm: Universitetsförlaget, 1996. Pris ca 160 kr. ISBN 91-88584-11-9.

Recensent: professor Karl-Erik Fichtelius, Härnösand.

Det är inte längre särskilt kontroversiellt att hävda att det naturliga urvalet har gjort att djur utvecklats beteenden och anatomiska strukturer som har bidragit till att maximera artens avkomma. Få vetenskapsmän betvivlar att naturligt urval har bidragit till utvecklingen av människans anatomi. Men att påstå att naturligt urval har bidragit till att forma människans sociala beteende väcker fortfarande våldsamma känslor.

Sociobiologin ger en förklaring till vår egoism och den ofrånkomliga konflikten som föreligger mellan individen och den population som vederbörande tillhör. Denna intressekonflikt är outplånligt inbyggd i oss och en källa till svårhanterliga politiska, sociala och